

۲۷ جنوری، ۲۰۲۵

منبع راپور: بی بی سی

پنج نکتہ در مورد درخواست دستگیری رہبر و قاضی القضاة طالبان از سوی دادستان «خارنوال» دیوان کیفری بین المللی

منبع تصویر، Taliban

توضیح تصویر، ہبت اللہ آخوندزادہ، رہبر طالبان و عبدالحکیم حقانی، قاضی القضاة طالبان

۵ دلو ۱۴۰۳ - ۲۴ جنوری ۲۰۲۵

دادستان «خارنوال» دیوان کیفری بین المللی از قضاة دیوان رسماً درخواست حکم دستگیری
ہبت اللہ آخوندزادہ، رہبر و عبدالحکیم حقانی، قاضی القضاة حکومت طالبان را بہ اتهام «جنایت
علیہ بشریت» کردہ است.

کریم خان، دادستان ویژه «خارنوال خاص» دیوان، پنجشنبہ ۲۳ جنوری، در بیانہ ای گفت کہ
«پس از بررسی کامل و بر اساس شواہد جمع آوری شدہ دلایل معقولی وجود دارد» کہ ہبت اللہ
آخوند زادہ، رہبر طالبان و عبدالحکیم حقانی، رئیس دادگاہ «سترہ محکمہ» عالی طالبان

«مسئولیت کیفری جنایت علیه بشریت، آزار و شکنجه به دلایل جنسیتی بنا به ماده هفتم اساسنامه روم دارند.»

او افزود که به این نتیجه رسیده اند که «این دو افغان از نظر جنایی مسئول آزار و شکنجه دختران و زنان افغانستان از ۱۵ آگست ۲۰۲۱ تا امروز در سراسر این کشور هستند.» دادستان «خارنوال» دیوان گفته است درخواست حکم جلب مقام های حکومت طالبان به معنی به رسمیت شناختن اذیت و آزار خلاف وجدان، دائمی و بی سابقه ای است که زنان و دختران و همچنین جامعه ال جی بی تی در افغانستان متحمل می شوند.

آقای کریم خان گفت «بزودی» دفتر او برای اعضای دیگر طالبان نیز کیفرخواست های مشابه صادر خواهد کرد.

قضات دیوان کیفری بین المللی زمان مشخصی برای بررسی درخواست های بازداشت ندارند و مدت زمان تصمیم گیری نهایی به شرایط هر پرونده «دوسیه» بستگی دارد.

در صورتی که قضات این محکمه بین المللی حکم دستگیری رهبر طالبان را صادر کنند، ۱۲۴ کشوری که اساسنامه این محکمه بین المللی را امضا کرده اند، موظفند که افراد یادشده را دستگیر و به محکمه تسلیم دهند.

در ادامه، پنج نکته کلیدی را درباره این حکم و پیامد های آن مرور می کنیم.

نخستین اقدام تاریخی علیه تبعیض جنسیتی

منبع تصویر، Getty Images

توضیح تصویر، کریم خان دادستان «خارنوال» دیوان کیفری بین المللی در لاهه هلند

این اقدام نخستین مورد رسمی جرم انگاری «تبعیض جنسیتی» در سطح بین‌المللی به شمار می‌رود. صدور این حکم می‌تواند به‌عنوان اولین واکنش «عکس‌العمل» جدی قضایی بین‌المللی به سیاست‌های جنسیت‌محور حکومت طالبان باشد.

تا پیش از این، دیوان کیفری بین‌المللی با وجود بررسی طولانی‌مدت پرونده افغانستان از ۲۰۱۷ تاکنون در موارد دیگری از جمله جنایات جنگی، عملاً درخواست یا حکم مشخصی برای دستگیری و پاسخگویی عاملان آن صادر نکرده است.

اگر قضاوت حکم دستگیری رهبران طالبان را صادر کند، اقدامی تاریخی خواهد بود. این واقعیت که رهبران حکومت طالبان به اتهام «آزار جنسیتی» تحت پیگرد قرار می‌گیرند، نشان می‌دهد که دیگر حکومت‌ها نیز در این زمینه احساس مصونیت نخواهند داشت.

یک دادگاه «محکمه» بین‌المللی چگونه رهبران طالبان را محاکمه می‌کند؟

درباره لزوم تشکیل یک دادگاه «محکمه» جهانی برای به محاکمه کشاندن سران دولت‌ها و مقام‌های ارشد متهم به جنایات جنگی، نسل‌کشی و جنایت علیه بشریت پس از جنگ جهانی دوم همواره بحث جریان داشته تا اینکه در سال ۱۹۹۸ مجمع عمومی سازمان ملل «اساسنامه رم» را در مورد تاسیس «دیوان کیفری بین‌المللی» تصویب کرد. ۱۲۴ کشور از جمله افغانستان در اولین سال‌های حکومت حامد کرزی آن را امضا کرده‌اند.

دیوان کیفری بین‌المللی یک دادگاه جهانی است که قدرت پیگرد قانونی برای نسل‌کشی، جنایات علیه بشریت و جنایات جنگی را دارد.

پس از تسلط مجدد طالبان در ۲۰۲۱ و اعمال سیاست‌های حذفی علیه زنان، جنایات مرتبط با تبعیض جنسیتی در اولویت دادستان (خارنوال) دیوان قرار گرفت. پرونده «دوسیه» افغانستان یکی از طولانی‌ترین پرونده‌های «دوسیه‌های» در دست بررسی دیوان کیفری بین‌المللی بوده است. اگرچه تمرکز ابتدایی تحقیق بر مواردی نظیر کشتار غیرنظامیان، شکنجه و سایر جرائم جنگی بود.

طبق ماده ۷ اساسنامه رم، «تبعیض یا آزار سیستماتیک یک گروه مشخص بر مبنای جنسیت» در زمره جنایت علیه بشریت قرار می‌گیرد؛ در حالیکه «جنایات جنگی» عمدتاً در بستر درگیری‌های مسلحانه و نقض قوانین جنگ (مانند حمله عمدانه علیه غیرنظامیان) تعریف می‌شود.

گزارش‌های نهادهای بین‌المللی حقوق بشری از جمله گزارش‌های ریچارد بنت، گزارشگر ویژه «خاص» حقوق بشر سازمان ملل، نشان می‌دهند این فرمان‌ها با ارباب، خشونت و تهدید اجرا

می‌شوند و دامنه آنها به اندازه کافی گسترده و سازمان یافته است تا آستانه «جنایت علیه بشریت» را پشت سر بگذارد.

انزوای بیشتر حکومت طالبان در سطح بین‌المللی

حکم دیوان کیفری بین‌المللی تأثیرات متعددی به‌جا می‌گذارد. از نظر حقوقی، هر دولتی که اساسنامه رم را امضا کرده است، مکلف است در صورت ورود رهبر یا مقامات متهم به خاک خود، آنها را بازداشت کرده و تحویل دیوان بدهد.

ملک ستیز، پژوهشگر «محقق» امور بین‌المللی می‌گوید از آنجایی که شمار زیادی از کشورهای اسلامی نیز عضو آن هستند، «چهره‌هایی که توسط این دادگاه «محکمه» به عنوان جنایت‌کاران علیه بشریت معرفی می‌شوند، شخصیت حقوقی، سیاسی و بین‌المللی آنها اثر بسیار بدی می‌گذارد.»

«هر حکمی که این دادگاه - محکمه صادر می‌کند هم از دید بین‌المللی و در مناسبات بین‌المللی دارای اهمیت زیاد است و هم از دید حقوق بین‌الملل یک مرجع بسیار معتبر بین‌المللی است که احکامش می‌تواند در حقوق بین‌الملل نقش مهمی بازی کند.»

آقای ملک ستیز می‌گوید: «دیوان کیفری بین‌المللی جنایت علیه بشریت را در چهار دسته تقسیم بندی کرده است: ژنوساید یا نسل‌کشی، قتل‌های دسته جمعی، جنایت گسترده حقوق بشری گروهی علیه زنان یا گروه‌های اجتماعی و تحمیل ایدئولوژی که اگر بررسی کنید طالبان شامل تمام این چهار دسته می‌شوند.»

او می‌گوید رهبر طالبان احکام اصلی را صادر کرده و نهاد های حکومت طالبان آنها را اجرا می‌کنند.

رهبر طالبان که به ندرت در انظار عمومی حاضر می‌شود و احتمالاً از سفرهای خارجی اجتناب خواهد کرد، ممکن است در صورت رای دادگاه «محکمه» برای مدتی طولانی از بازداشت مصون بماند. اما از نظر سیاسی، چنین حکمی می‌تواند روند گفتگو و تعامل خارجی حکومت طالبان را دشوارتر سازد.

مبارزه زنان افغانستان علیه «آپارتاید جنسیتی» طالبان:

زنان اعتراض به حکومت طالبان را از ماه های نخست بازگشت طالبان به قدرت آغاز کردند، ۱۶ جنوری

۲۰۲۲ کابل

منبع تصویر، Getty Images

توضیح تصویر، زنان اعتراض به حکومت طالبان را از ماه های نخست بازگشت طالبان به قدرت آغاز کردند، ۱۶ جنوری ۲۰۲۲ کابل

فعالان حقوق زنان می گویند حکم محکمه بین المللی می تواند زمینه را برای تحرکات حقوقی وسیع تر و همچنین شکل گیری یا تقویت مفاهیمی مانند «آپارتاید جنسیتی» فراهم سازد. مفهومی که گرچه هنوز به طور رسمی در حقوق بین الملل تعریف نشده، اما پشتیبانی فزاینده ای در میان حقوقدانان و نهادهای بین المللی پیدا کرده است.

مونسه مبارز، فعال حقوق زنان، می گوید مقام های طالبان باور نمی کردند که روزی به دادگاه «محکمه» بین المللی کشانده شوند، و «برخورد با پرونده «دوسیه» طالبان کلا امیدوارکننده است.»

او می گوید: «تعدادی از معترضان که در بازداشت شکنجه شده بودند، اسناد و مدارکی داشتند که مستند به دادگاه بین المللی آنها را ارائه کرده اند.»

او می گوید روند عدلی و قضایی بین المللی «وقت گیر و زمانگیر» است، با آنهم «زنان افغانستان به هر آدرسی مراجعه می کنند، تلاش می کنند و صحبت می کنند که در خور ستایش است و این تلاش ها بلاخره بی نتیجه نمی ماند.»

مونسه مبارز در مورد تاثیر این حکم بر حکومت طالبان می گوید شاید حتی حکم دیوان کیفری بین‌المللی «ن تواند روند شکنجه را در داخل زندان ها و بازداشت ها در داخل افغانستان متوقف بسازد.... اما به طور مشخص می تواند طالبان را به عنوان یک گروه جنایت‌کار در یک محکمه بین‌المللی به ثبت برساند. مانع سفرها و مانع خارج ساختن آنها از لیست سیاه و شرکت طالبان در نشست‌های [خارجی] شود و مانع تعامل بیشتر کشورها با طالبان شود.»

منبع تصویر، Getty Images

توضیح تصویر، در حال حاضر ۲۵ پرونده در دادگاه کیفری وجود دارد که برخی از آنها بیش از یک مظنون دارد

دیوان کیفری بین‌المللی چگونه کار می کند؟

صدور حکم بازداشت، به‌تنهایی تضمین‌کننده دستگیری رهبر طالبان یا دیگر متهمان نیست، زیرا دیوان کیفری بین‌المللی فاقد نیروی پلیس مستقل است و اجرای حکم به همکاری کشورهای عضو وابسته است.

دیوان کیفری بین‌المللی ۱۸ قاضی بین‌المللی دارد که از سوی مجمع کشورهای عضو تعیین می‌شوند. هنگامی که یک پرونده به محکمه می‌رود، دادستان (سارنوال) باید ثابت کند که متهم مجرم است.

هیئت قضایی متشکل از سه قاضی دادگاه پرونده را بررسی می‌کنند و در صورتی که مجرم شناخته شود، حبس حداکثر تا ۳۰ سال یا جریمه نقدی در نظر گرفته می‌شود. هیئت قضایی تجدیدنظر (استیناف) متشکل از پنج قاضی نیز حکم را تایید یا تجدیدنظر می‌کند.

این دومین تحقیقات دیوان کیفری بین‌المللی در مورد افغانستان است. این دیوان در سال‌های گذشته روند تحقیق در مورد «جرائم جنایات جنگی» از سال ۲۰۰۳ به بعد را در نوامبر ۲۰۱۷ آغاز کرده است.

این محکمه آخرین راه حل است و تنها زمانی مداخله می‌کند که کشورها خود نتوانند یا نخواهند عدالت را اجرا کنند.

دیوان کیفری بین‌المللی به مواردی رسیدگی می‌کند که پس از اول جولای/ ژوئیه ۲۰۰۲، سال تصویب اساسنامه دادگاه، رخ داده باشند و به جنایت صورت گرفته پیش از آن تاریخ رسیدگی نمی‌کند.

نانسی هورن مدافع زندانی‌های گوانتانامو در دیوان کیفری بین‌المللی

منبع تصویر، ICC

توضیح تصویر، نانسی هورن مدافع زندانی‌های گوانتانامو در دیوان کیفری بین‌المللی در طول مذاکرات برای تأسیس دیوان کیفری بین‌المللی در دهه نود میلادی، آمریکا استدلال کرد که سربازان این کشور ممکن است مورد پیگرد قانونی با «انگیزه سیاسی یا بی‌اهمیت قرار بگیرند.» عدم عضویت آمریکا دادگاه را تضعیف کرده است، با اینحال، واشنگتن همکاری با دادگاه در موارد خاص را رد نکرده است.

برخی کشورها از جمله چین، هند، پاکستان، اندونزی و ترکیه این معاهده را امضا نکرده‌اند. کشورهای اسرائیل، مصر، ایران و روسیه آن را امضا کرده‌اند اما در کشور خود به تصویب نرسانده‌اند.

در تازه‌ترین حکم در ماه نوامبر امسال، این دیوان حکم بازداشت نخست وزیر و وزیر دفاع سابق اسرائیل و همچنین فرمانده نظامی حماس را صادر کرد. اسرائیل اساسنامه رم را امضا نکرده است.

در سال ۲۰۲۳، دیوان کیفری بین المللی حکم بازداشت ولادیمیر پوتین، رئیس جمهور روسیه را صادر کرد. دادگاه او را مسئول جنایات جنگی و اخراج غیرقانونی کودکان از اوکراین به روسیه دانست.

توضیح مختصری از استقلال – خپلواکی: دو نکته قابل بحث در مورد «**محکمه جنایات علیه بشریت یا ICC**» موجود میباشد، اولی اینست که با تمام قوتی که این مؤسسه قضایی و عدلی بین المللی در زمینه بازخواست و اثبات جرایم خاص بشری دارد، و مخصوصاً که اگر دولت هایی مانند افغانستان عضویت آنرا پذیرفته باشند، باز هم عملاً اگر در مجازات متهمین، خود دولت متبوعه همکاری ننماید، محکمه مذکور بعید است که اقدام عملی صورت بدهد؛ چونکه اراده و صلاحیت دولت این قدرت را به اولیای آن تفویض نموده است. مثال برجسته اخیر حکم توقیف صدر اعظم اسرائیل به خاطر جنایات علنی علیه بشریت در «**غزه**» بود که البته اجراء نشد، در حالیکه چند سال قبل در کشور افریقایی «**ساحل عاج**» برای دستگیری جنایتکاران، دولت آن رضایت داد. و حکم اجرا گردید.

در ثانی، اخیراً هموطن محترمی به نام «**انار گل خوستی**» در وبسایت استقلال – خپلواکی «**محکمه بین المللی جنایات بر علیه بشریت**» را ملامت نموده است که چرا از جنایتکاران عصر اشغال افغانستان و گروه های خاین خلق و پرچم بازخواست قضایی و عدلی نمی نماید و چرا این تشکیل به سراغ تنظیم های نهایت قسی القلب جنگ های داخلی افغانستان نمیرود؟ جواب اینست که این دستگاه عدلی و قضایی در سال ۲۰۰۲ افتتاح گردیده است که اقدامات آن از لحاظ حقوقی به عقب برگشته نمیتواند، درست مانند قانون که به عقب بر نمیگردد. البته این مؤسسه راپور ها و دوسیه های مستند زیادی از جنایات قوای بین المللی مخصوصاً ناتو و عسکر امریکا در افغانستان تهیه نموده است که دولت امریکا اجازه اقدام به محکمه را نمیدهد!

یک علت نشر این راپور امکانات شناسایی هموطنان به طرز کار چنین مؤسسه حقوقی بین المللی می باشد.

در اخیر: ترجمه این تشکیل بینالمللی «**محکمه بین المللی جنایات بر علیه بشریت – ICC**» است که چون بی بی سی طور دیگری ترجمه نموده است، به همان صورت منتشر میگردد.